

LUDMILLA LACUEVA CANUT
Esriptora

EL GONG

Romeu i coetanis: Brutails

Avui parlem d'una persona que era molt apreciada del nostre veguer francès, Charles Romeu. Es tracta de Jean-Auguste Brutails. Va néixer el 20 de desembre de 1859 a Viviez, al Rosselló, i va morir a Bordeus el 1926. Va ser arxiver dels Pirineus Orientals i de la Gironda, un excel·lent historiador, paleògraf i jutge al Tribunal Superior d'Andorra fins a la seva mort.

De la seva prolífica bibliografia, destacarem avui *La Coutume d'Andorre*, un encàrrec del ministre de la instrucció pública (1904). Brutails va viatjar sovint a Andorra, en ocasions acompanyat per Charles Romeu, que el va menar fins al Palau episcopal perquè li obrissin l'arxiu. Tot i que Brutails ja havia vingut anteriorment, els viatges per elaborar aquest llibre van tenir lloc el 1900, el 1901 i el 1902 a fi d'estudiar *in situ* les lleis i costums del nostre país i d'obtenir informació de primera mà. Gràcies a aquests viatges van esdevenir grans amics. Dels papers de Romeu sabem que en un dels viatges un guia, el Nyerro, els va anar a buscar a Porté amb dues mules.

La Coutume d'Andorre és un llibre d'obligada lectura per saber com era l'Andorra d'abans de la constitució de 1993. Hi veiem reflectits l'organització judicial i les seves competències, el dret criminal, el procediment civil, les maneres de tractar els diferents assumptes judicials a més de parlar-nos de tots els costums ancestrals d'Andorra i que han conformat les nostres tradicions durant centúries.

El 1889 Romeu es desplaça-

rà a Andorra amb Brutails, que diu del seu company de viatge que té una "dignitat somrient" i una "energia tranquil·la" que des de fa 18 anys fan que estimen i respecten a França. Pensa que en llegir el manuscrit, Romeu haurà reconegut moltes idees i observacions intercanviades al llarg de les llargues passejades sota un sol "de foc" o davant de les ventades i la neu tallant. Unes pobres valls andorranes a les quals diu que tant ell com Romeu han donat el millor de les seves ànimes i de les seves vides.

El bon Jean-Auguste és un altre entusiasta i apassionat d'Andorra. Comparteix amb Romeu la formació en dret i la gran distinció com a Cavaller de la Legió d'Honor. És un home reconegut i respectat professionalment, amb una extensa i prolífica bibliografia desenvolupada sobretot als arxius de la Gironda, on va treballar durant més de dos decennis. Molt recomanada és també la lectura de *l'Étude critique sur les origines de la question d'Andorre*, publicat el 1891.

Queda clar que Romeu va ser una persona imprescindible per obrir les portes a Brutails i perquè tingué un coneixement tan ampli sobre les nostres institucions. Ens en queda el seu importantíssim llegat bibliogràfic per no oblidar les nostres arrels.